

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Julkisia palveluja koskevat periaatteet demokraattisen järjestyksen vakauden turvaamiseksi”

(puheenjohtajavaltio Saksan pyytämä valmisteleva lausunto)

(2021/C 56/03)

Esittelijä: **Christian MOOS (DE–III)**

Toinen esittelijä: **Philip VON BROCKDORFF (MT–II)**

Neuvoston puheenjohtajavaltion Saksan 18.2.2020 päivätty kirje lausuntopyyntö

Oikeusperusta EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla

Työvaliokunnan päätös 17.3.2020

Vastaava jaosto Työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus

Hyväksyminen jaostossa 11.11.2020

Hyväksyminen täysistunnossa 2.12.2020

Täysistunnon nro 556

Äänestystulos 220/0/15

(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)

1. Tiivistelmä

1.1 EU:n neuvoston puheenjohtajavaltio Saksa on pyytänyt ETSK:ta antamaan lausunnon EU:n jäsenvaltioiden julkisia palveluja koskevista periaatteista, joita on sovellettava, jotta voidaan taata demokratian tärkeimmät perusarvot ja oikeusvaltioperiaate, sekä siitä, miten nämä periaatteet toimivat kriisiaikana demokratian ja oikeusvaltion automaattisina vakauttajina.

1.2 EU:ssa on ollut viimeisten yli kymmenen vuoden aikana useita vakavia kriisejä: terrorismin torjunta, maailmanlaajuiset finanssi-, velka- ja talouskriisit, unionin yhteisen turvapaikkajärjestelmän kriisi, ympäristö- ja ilmastokriisi sekä covid-19-pandemia. Tehokkailla julkisilla palveluilla on ratkaiseva rooli kriisien hallinnassa, sillä ne takaavat yleisen turvallisuuden ja toimitusvarmuuden huolehtimalla palvelujen saannista yhtäläisen saatavuuden ja yleiskattavuuden periaatteen pohjalta.

1.3 Osassa näitä poikkeustilanteita on jouduttu tilapäisesti rajoittamaan perusoikeuksia poikkeustilan nojalla. Jotta voidaan taata, että tällaiset toimenpiteet ovat perusteltuja ja oikeasuhtaisia, julkisten palvelujen haasteena on tasapainotella perusoikeuksien rajoittamisen ja oikeusvaltioperiaatteen täytäntöönpanon ja kaiken hallinnollisen toiminnan laillisuuden varmistamisen välillä.

1.4 Julkiset palvelut voivat myös suojata demokratiaan ja oikeusvaltioon kaikkialla maailmassa ja myös EU:ssa kohdistuvilta uhilta kieltäytymällä noudattamasta laittomia ohjeita ja ylläpitämällä eurooppalaisia arvoja ja oikeusvaltioperiaatetta. Julkiset palvelut, joissa noudatetaan peruseriaatteita eli objektiivisuutta, lahjomattomuutta ja avoimuutta, muiden kunnioittamista ja sitoumusta toimia Euroopan unionin ja sen kansalaisten hyväksi, ovat demokratian tukipilareita ja suojavalli populismia vastaan.

1.5 Jotta voidaan taata, että julkiset palvelut toimivat Euroopassa automaattisina vakauttajana kaikissa kriisitilanteissa, EU:n perussopimuksissa vahvistettujen eurooppalaisten arvojen, EU:n perusoikeuskirjan, Euroopan ihmisoikeussopimuksen, jäsenvaltioiden kansallisten perustuslaillisten perus- ja ihmisoikeuksien takeiden sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 14 artiklassa tarkoitettuihin yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyvien unionin yhteisten arvojen, jotka on määritetty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) pöytäkirjassa N:o 26 yleistä etua koskevista palveluista, on ohjattava hallintoa Euroopan tasolla ja kaikissa EU:n jäsenvaltioissa niiden perustuslakien mukaisesti.

1.6 ETSK korostaa lisäksi, että toimivien julkisten palvelujen tarjoamiseksi kaikilla tasoilla kaikkialla EU:ssa on turvattava tarvittava osaaminen, henkilöstö ja tekniset, aineelliset ja taloudelliset resurssit sekä asianmukaiset työolot ja -ehdot, riittävä palkka ja mahdollisuudet työmarkkinavuoropuheluun virkamiehille, jotta nämä voivat hoitaa heille annetut tehtävät ja jotta palvelut voivat toimia automaattisena vakauttajana.

1.7 Jäsenvaltiot ovat yksin vastuussa julkisista palveluistaan, jotka ne järjestävät perinteisesti soveltamiensa periaatteiden ja valtiosääntöjensä mukaisesti. Tähän puuttumatta ETSK peräänkuuluttaa tehokasta EU:n lainsäädäntökehystä (seuraamuksineen), joka takaa demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen tinkimättömän noudattamisen kaikissa jäsenvaltioissa nk. Kööpenhaminan kriteerien mukaisesti. Nämä kriteerit ovat välttämätön perusta hyvälle hallinnolle EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa.

2. Kysymyksiä, määritelmiä ja lausunnon tavoitteet

2.1 Euroopan unionissa ei ole yhtä ainoaa määritelmää ”julkiselle palvelulle”. Tässä lausunnossa ETSK pitää julkisina palveluina erilaisia julkisen vallan alaan kuuluvia ja hallinnollisia julkisia palveluja sekä teollisuuteen ja kauppaan liittyviä valtakunnallisia, alueellisia ja kunnallisia, yleistä etua palvelevia julkisia palveluja.

2.2 Julkisilla palveluilla turvataan demokraattiset perusarvot, joihin kuuluvat perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, kansanvalta, toimivallan jako, oikeuslaitoksen riippumattomuus, hallituksen vastuuvollisuus, monipuoluejärjestelmä, sananvapaus ja vastustamisoikeus, tiedotusvälineiden vapaus, syrjimättömyys, vähemmistöjen oikeudet ja hallintotoimien lainmukaisuus. EU:ssa nämä arvot on määritelty eurooppalaisiksi arvoiksi SEU-sopimuksen 2 artiklassa (ja perusoikeuskirjassa).

2.3 ”Automaattisen vakauttajan” käsite on lainattu talousteoriasta. Käsitteen määritelmää mukailien julkisia palveluja koskevia periaatteita pidetään automaattisina vakauttajina, jotka takaavat demokratian keskeiset perusarvot erityisesti kriisi aikana.

2.4 Tämän lausunnon tarkoituksena on määrittää perusteita ja muotoilla Euroopan tason suosituksia, jotta kansallisen lainsäädännön alaan kuuluvat julkiset palvelut voisivat toimia demokratiaa ja oikeusvaltiota vakauttavina tekijöinä. On tärkeää tunnustaa moitteettomasti toimivien julkisten palvelujen olennainen merkitys demokratian ja oikeusvaltion perusarvojen puolustamisessa Euroopassa.

2.5 Toimivat julkiset palvelut, jotka tukevat merkittäväällä tavalla yhteiskunnan elinvoimaisuutta, tuottavaa taloutta ja työmarkkinaosapuolten välistä luottamukseen perustuvaa yhteistyötä, ovat välttämättömiä sekä luonnollisille henkilöille että oikeushenkilöille. Julkisten palveluiden, kuten laadukkaan koulutuksen, sosiaalipalveluiden, terveydenhuollon, asumisen, vesi- ja energiahuollon ja postipalveluiden tulisi tässä prosessissa olla vapaasti kaikkien kansalaisten saatavilla, ja heitä olisi kohdeltava tasapuolisesti ilman sukupuoleen, etniseen alkuperään, uskontoon, vakaumukseen, vammaan, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää.

2.6 Julkisilla palveluilla on keskeinen rooli demokraattisen järjestyksen ylläpitämisessä, mutta se ei onnistu ilman poliittista moniarvoisuutta, sananvapautta, demokratiaa ja kansalaisyhteiskunnan ja ammattiliittojen kaltaisten välittäjäelinten oikeuksia. Ne kuuluvat demokratiaan erottamattomasti. Yhdessä muiden demokraattisten toimijoiden kanssa ne takaavat sosiaalisen edistyksen.

3. Kriisiajat: haaste demokratialle ja oikeusvaltiolle

3.1 Demokratia ja kriisipolitiikka

3.1.1 Erityisesti kriisi aikana on olennaisen tärkeää huolehtia muun muassa siitä, että haavoittuvaan asemaan joutuneita henkilöitä autetaan, olivat he sitten luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, noudattaen selkeitä perusteita, joilla taataan yhdenvertaisuus lain edessä, ja että myös muut heikommassa asemassa olevat henkilöt ja ryhmät voivat saada apua.

3.1.2 Mahdolliset poikkeuksellisesta kriisitilanteesta johtuvaan hätätilaan perustuvat perusoikeuksien rajoitukset on perusteltava, niiden on oltava tilapäisiä ja oikeasuhteisia ja niille on oltava demokraattisesti valitun parlamentin tarkasti rajatussa kehyksessä antama hyväksyntä. Riippumaton oikeuslaitos suojelee toki hallintotoimilta, jotka eivät ole perusteltuja, mutta demokratia ei voi toimia pitkällä aikavälillä, jos kansalaiset eivät nauti täysiä oikeuksiaan. Lainsäädäntävaltaa käyttävien elinten, hallitusten ja julkisten palvelujen on paitsi toimittava perusoikeuksien mukaisesti myös turvattava niiden toteutuminen.

3.1.3 Virkamiehiä koskeva puolueettomuusvelvoite on yksi kaikkien palvelunkäyttäjien tasapuolisen kohtelun ja syrjinnän estämisen edellytyksistä. Se on taattava kaikissa jäsenvaltioissa virkamiesten suojaamiseksi populismilta.

3.2 *Terrorismi ja hallitusten terrorisminvastaiset toimet*

3.2.1 Hankala tasapainottelu vapauksien ja käytännön turvallisuuden takaamisen välillä on jatkunut ainakin syyskuun 11. päivästä 2001 lähtien. Tämä on erityinen haaste myös julkisille palveluille, koska perusvapauksien ja oikeusvaltioperiaatteen turvaamisen ja uusien täytäntöönpanovaltuuksien yhteensovittaminen saattaa aiheuttaa hankaluuksia.

3.2.2 Tasapainottelu perusoikeuksien rajoittamisen ja turvallisuuden välillä konkretisoituu nimenomaan valtion voimankäyttömonopolin käytännön täytäntöönpanossa, eikä ainoastaan abstraktilla tasolla, vaan myös päivittäisessä suorassa soveltamisessa. Tätä varten julkisten palvelujen käytössä on oltava asianmukaisesti koulutettu henkilöstö ja tarvittavat resurssit, jotta ne voivat harjoittaa toimintaansa vapauksia kunnioittaen. On otettava käyttöön suojatoimia, joilla estetään julkisen vallan väärinkäyttö ja varmistetaan oikeus hakea muutosta sellaisiin toimiin, jotka ylittävät julkisen palvelun tehtävät joko lainsäädännön nojalla tai yksityishenkilöiden toimesta.

3.2.3 Julkiset palvelut takaavat yleisen järjestyksen ylläpitämisen. Niiden on tässä yhteydessä löydettävä tasapaino turvallisuuden ja perusoikeuksien suojelun välillä niissä puitteissa, jotka harkintavallan tarkoituksenmukaista käyttöä koskeva periaate asettaa.

3.2.4 Julkiset palvelut ovat yhdessä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja erilaisten riippumattomien sosiaalipalvelujen kanssa keskeinen pilari ääriradikalisoitumisen, väkivallan ja suvaitsemattomuuden ehkäisemisessä, demokratian ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämässä ja eurooppalaisten arvojen puolustamisessa. Tämä koskee erityisesti julkista opetusta.

3.3 *Maailmanlaajuinen finanssi- ja velkakriisi*

3.3.1 Maailmanlaajuisen finanssi- ja velkakriisin jälkeiset useita vuosia jatkuneet säästötoimet ovat kaventaneet julkisia palveluja ja heikentäneet niiden vaikuttavuutta.

3.3.2 Tämä ajanjakso opetti, että velan vähentämistä lyhyellä aikavälillä ei välttämättä tulisi toteuttaa yksityistämällä yleistä etua koskevia palveluja.

3.3.3 Laadukkaiden yleistä etua koskevien palvelujen vapaa saaminen jatkuvasti ja luotettavasti olisi varmistettava EU:n tasolla. Näiden palvelujen asema vahvana sosiaalisena turvaverkkona jatkuvuutensa ansiosta käy ilmi erityisesti kriisi-aikoina.

3.3.4 Tehokkaat ja toimivat julkiset palvelut edistävät merkittävästi julkisten menojen asianmukaisen tason ylläpitämistä. Tehokkuus ei tarkoita "valtion roolin pienentämistä", koska heikosta toimivuudesta aiheutuu kaiken kaikkiaan suurempia yhteiskunnallisia ja taloudellisia kustannuksia.

3.3.5 Sellaiset julkiset palvelut, joiden henkilöstö on koulutettua ja joilla on käytössään tarvittavat resurssit, edistävät tulevien kriisien ehkäisyä sääntöjen tehokkaan soveltamisen ansiosta. Tämä toteutuu esimerkiksi silloin, kun hallinto torjuu menestyksekkäästi veronkiertoa ja veropetoksia ja varmistaa näin valtion tulojen perinnän, tai kun finanssisektoria valvotaan tehokkaasti.

3.4 *Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän kriisi*

3.4.1 Pakolaisten määrä on kasvanut Euroopassa jyrkästi vuodesta 2015. Tehokkaat julkiset palvelut ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ovat keskeisen tärkeitä tämän haasteen ratkaisemisessa. ETSK korostaa, että turvapaikkaoikeus ja siihen liittyvä kansainvälinen oikeus on taattava kaikissa EU:n jäsenvaltioissa ja että yhteinen eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä on saatava valmiiksi.

3.4.2 Kun yhden tai useamman jäsenvaltion julkisilla palveluilla ei ole riittäviä valmiuksia taata pakolaisten perus- ja ihmisoikeuksien suojelua riittävän hyvin erityisesti EU:n ulkorajoilla, on löydettävä yleiseurooppalainen ratkaisu. On huolehdittava siitä, että julkiset palvelut kaikkialla unionissa kykenevät kunnioittamaan eurooppalaisia arvoja toteuttaessaan tehtäviään.

3.4.3 Kun jonkin jäsenvaltion julkiset palvelut toimivat kaikkien unionin jäsenvaltioiden hyväksi, toiminnasta aiheutuva taakka on jaettava tasapuolisesti. Tässä yhteydessä on myös olennaisen tärkeää taata perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräinen turvaaminen sekä eurooppalaisten arvojen kunnioittaminen.

3.4.4 Rajavalvontajärjestelmien digitaalisen yhteentoimivuuden toteuttamisessa on noudatettava henkilötietojen suojaamista koskevia sääntöjä. Unionin on taattava, että kaikkien jäsenvaltioiden viranomaiset noudattavat henkilötietojen suojaa.

3.5 Ympäristö- ja ilmastokriisi

3.5.1 Julkiset palvelut ovat tärkeitä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa. Julkiset palvelut voivat edistää muutosta omaksumalla ympäristöä säästäviä ratkaisuja ja toimintapolitiikkoja julkisissa hankinnoissa ja työskentelykäytännöissä.

3.5.2 Vihreässä muutoksessa on yhä enemmän kyse myös sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Jotta taakan jakautuminen hyväksyttäisiin, se on jaettava tasavertaisesti ja vaatimuksia on sovellettava syrjimättömästi.

3.5.3 Julkiset palvelut voivat käyttää kannustinjärjestelmiä ja ehdottaa uusia palveluja, erityisesti liikkuvuuden, hankintojen ja energiaturvallisuuden aloilla. Myös kestävyys ja hiilineutraalius kuuluvat unionin perusperiaatteisiin, ja unionin pitäisi varmistaa, että Euroopan kaikki julkiset palvelut noudattavat niitä.

3.6 Covid-19-pandemia

3.6.1 Vapauden ja turvallisuuden sekä oikeuksien ja poikkeustilan välinen ristiriita nousi jälleen esiin covid-19-kriisin myötä. Riskit ja perusoikeuksiin kohdistuvat rajoitukset koskevat kaikkia samalla tavalla.

3.6.2 Julkiset palvelut ja niiden työntekijät ovat viruksen vastaisen taistelun etulinjassa. Niiden on huolehdittava kaikissa oloissa kansanterveydestä, riskien torjunnasta ja toimitusvarmuudesta.

3.6.3 Covid-19-kriisi on osoittanut, kuinka tarpeellisia reaktiokykyiset, tehokkaat, asianmukaisesti rahoitetut ja modernit julkiset palvelut ovat jäsenvaltioille ja niiden kansalaisille. Äkillinen kriisi voi vaatia nopeaa päätöksentekoa. Päätökset on perusteltava asianmukaisesti, ja niiden on oltava demokraattisen valvonnan alaisia. Muuten on vaarana, että demokratia kärsii. Legitimiteetin puuttuminen vähentää halukkuutta noudattaa sääntöjä. Hallituksilla on oltava yhteiskunnan luottamus, jotta ne voivat toimia nopeasti kriisin aikana, ja niiden on voitava tukeutua tehokkaisiin julkisiin palveluihin. Toimeenpanovaltaa käyttävänä hallinnon haarana myös julkisten palvelujen on nautittava luottamusta voidakseen panna päätökset tehokkaasti täytäntöön.

3.6.4 Pandemia on osoittanut, että julkisilla palveluilla on oltava käytössään koulutettu ja pätevä henkilöstö sekä riittävät resurssit ja varannot. Julkisen palvelun tehtävien perustavan luonteen tunnustaminen oikeuttaa sen, että virkamiehille maksetaan asianmukainen palkka ja että heihin sovelletaan sosiaalisia vähimmäisvaatimuksia kaikkialla Euroopassa. Useissa jäsenvaltioissa on väestörakenteeseen liittyviä ongelmia, jotka on otettava huomioon, jotta julkiset palvelut voivat säilyttää taloudellisen houkuttelevuutensa tai tulla taloudellisesti houkutteleviksi pärjätäkseen kilpailussa lahjakkaimmista työntekijöistä.

3.6.5 Julkisen palvelun periaatteiden laatu ja virkamiesten asianmukaiset työolot ja -ehdot, joihin kuuluvat myös toimiva työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja demokraattinen ilmapiiiri, lisäävät kansalaisten luottamusta maansa hallitukseen.

3.6.6 Turvataksaan kykynsä taata oikeus elämään ja ruumiilliseen koskemattomuuteen kaikki jäsenvaltiot ovat viime aikoina rajoittaneet muita perusoikeuksia sellaisessa mitassa, jota ei ollut demokraattisissa yhteiskunnissa aiemmin nähty. Näiden ennennäkemättömien toimenpiteiden on oltava vain väliaikaisia, ja niiden on oltava vaaleilla valittujen parlamenttien säännöllisen arvioinnin kohteena.

3.6.7 Julkiset palvelut tarvitsevat selkeitä hallituksen päätöksiä sekä oikeudellista selkeyttä ja oikeusvarmuutta. Unionin toiminnassa sovelletaan avoimuuden ja hyvän hallinnon periaatetta, ja EU:n tulisi sen mukaisesti varmistaa, että kaikki julkiset palvelut Euroopassa noudattavat näitä periaatteita.

3.6.8 Monien julkisten palvelujen tehtävänä on torjua kriisin taloudellisia ja yhteiskunnallisia seurauksia. Ne osoittavat yhdessä käytännön tasolla, kuinka olennaista tehokas hallinto on kriisi aikana.

4. Julkiset palvelut automaattisina vakauttajina

4.1 Jotta hallinto voisi toimia automaattisena vakauttajana, sen on oltava tehokasta ja läsnä eurooppalaisella, valtiollisella, alueellisella ja kunnallisella tasolla kaikkialla unionissa ja sillä on oltava käytössään sille annettujen tehtävien suorittamiseen tarvittava osaaminen ja henkilöstö sekä tekniset, aineelliset ja taloudelliset resurssit.

4.2 Eri hallintotasojen väliseen tehtävienjakoon EU-tasoa lukuun ottamatta ei tarvitse soveltaa yhdenmukaistettua sääntelyä kaikkialla unionissa, vaan hallinnon tehokkuuden varmistamiseksi olisi otettava huomioon kunkin jäsenvaltion erityispiirteet.

4.3 Jäsenvaltioiden päätösvaltaan kuuluu, mitkä palvelut ovat julkisia ja mitkä yksityisiä. Tätä päätöstä tehdessään niiden on varmistettava, että yksityisten tai julkisten palveluntarjoajien häiriöt kriisiaikoina eivät vaaranna yleistä turvallisuutta tai huoltovarmuutta.

4.4 Kun kaikissa julkisissa palveluissa noudatetaan tinkimättömästi laillisuuden, oikeasuhtaisuuden ja tasavertaisen kohtelun periaatteita ja toteutetaan oikeutta hyvään hallintoon, ne lisäävät luottamusta oikeusvaltiota ja demokratiaa kohtaan ja lujittavat kykyä torjua populistisia lupauksia.

4.5 Läpinäkyvästi toimivat julkiset palvelut edistävät merkittävästi korruption vastaista taistelua ja parantavat samalla palvelujen luotettavuutta ja kustannustehokkuutta. Julkisiin palveluihin Euroopassa sovellettavien perusperiaatteiden kunnioittaminen, palvelujen saatavuus, pätevyys sekä vaivattomat mahdollisuudet kääntyä riippumattomien valvontaelinten puoleen vahvistavat luottamusta.

4.6 Jos julkisissa palveluissa noudatetaan näitä periaatteita, ne auttavat osaltaan varmistamaan myös perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen hallitusten ja lainsäätäjien toiminnassa kaikilla tasoilla, sillä ne voivat harjoittaa suojelu- ja uudelleenjakotehtävää kieltäytymällä tarvittaessa noudattamasta laittomia ohjeita. Näin ne suojelevat demokratiaa ja oikeusvaltiota.

4.7 Julkisen opetuksen on edistettävä merkittävällä tavalla eurooppalaisten arvojen välittämistä ja demokraattisen kansalaiskulttuurin ylläpitämistä. Virallinen koulutus on itsessään keskeinen julkinen palvelu erityisesti siksi, että se valmentaa tulevaisuuden kansalaisia.

4.8 Käynnissä oleva pandemia on osoittanut, kuinka terveydenhuoltojärjestelmän ylikuormittuminen voi johtaa ihmisarvon loukkauksiin ja kuinka tärkeää on, että terveydenhuollossa on riittävästi henkilökuntaa ja hoitoresursseja.

4.9 Tehokas hyvinvointijärjestelmä, joka tarjoaa vapaan ja syrjimättömän pääsyn sosiaaliturvapalvelujen piiriin, vahvistaa luottamusta oikeusvaltiota kohtaan. Julkiset palvelut ovat tässä mielessä sosiaalisen yhteisvastuun ilmaus.

5. Julkisia palveluja koskevat periaatteet Euroopan unionissa

5.1 Jäsenvaltiot ovat nykyisin ja jatkossakin yksin vastuussa julkisista palveluistaan, jotka ne järjestävät perinteisesti soveltamiensa periaatteiden ja valtiosääntöjensä mukaisesti. Tähän puuttumatta on todettava, että demokratiaan ja oikeusvaltioon kaikkialla maailmassa ja valitettavasti myös Euroopassa kohdistuvien uhkien valossa on tarpeen soveltaa yhteisiä eurooppalaisia periaatteita ja takuita, jotta voidaan varmistaa, että julkishallinto ja julkiset palvelut pysyvät demokratian ja oikeusvaltion takaajina.

5.2 ETSK kannattaa tehokasta eurooppalaista oikeudellista kehystä, jonka avulla taataan EU:n jäsenyysskriteereinä vuodesta 1993 käytettyjen, kaikkiin jäsenvaltioihin sovellettujen Kööpenhaminan kriteerien tinkimätön noudattaminen. Kehykseen tulisi sisältyä seuraamusten mahdollisuus.

5.3 EU:n perussopimuksissa vahvistetut eurooppalaiset arvot, perusoikeuskirja, Euroopan ihmisoikeussopimus ja jäsenvaltioiden kansallisiin perustuslakeihin kirjatut takeet perus- ja ihmisoikeuksien suojelemisesta antavat hallinto-käytäntöjen suuntaviivat kaikille unionin ja jäsenvaltioiden julkisille palveluille.

5.4 SEUT-sopimuksen 14 artiklassa tarkoitettuihin yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyvät unionin yhteiset arvot, jotka on määritetty SEU-sopimuksen pöytäkirjassa N:o 26 yleistä etua koskevista palveluista, toimivat suuntaviivoina julkisen palvelun periaatteiden aktivoinnille kaikissa jäsenvaltioissa.

5.5 EU:n jäsenvaltioiden julkisten palvelujen on kaikessa monimuotoisuudessaan noudatettava kolmea periaatetta: puolueettomuus, lain ja järjestyksen noudattaminen ja avoimuus. Jos oikeuslaitoksen riippumattomuudessa on puutteita tai tehdään perustuslakimuutoksia, joilla vaarannetaan edellä mainitut julkisen palvelun periaatteet ja siten perinteiset julkisten palvelujen periaatteet, on tämän johdettava tehokkaisiin seuraamuksiin.

5.6 Puolueettomuuden periaate merkitsee sitä, että pääsy julkisten palvelujen piiriin on taattava yhtäläisen saatavuuden ja yleiskattavuuden periaatteen mukaisesti. On tärkeää, että tällaisten palveluiden saatavuus taataan täysin myös niille yhteiskuntaryhmille, joilla on vaikeuksia päästä palvelujen piiriin, eli esimerkiksi vammaisille henkilöille, vähemmistöille ja maaseutualueiden asukkaille.

5.7 Kaikkien hallintokäytäntöjen laillisuuden varmistaminen on olennaisen tärkeää. Lait ja määräykset eivät voi olla valtiosäännön tai eurooppalaisten arvojen vastaisia. Niissä on lisäksi noudatettava oikeasuhtaisuuden, tasavertaisen kohtelun ja harkintavallan asianmukaisen käytön periaatteita.

5.8 Julkisissa palveluissa toteutuu käytännössä oikeus hyvään hallintoon, ja niiden on toimittava läpinäkyvästi, jotta toimeenpanovaltaa voidaan valvoa julkisesti. Ne takaavat vapaan pääsyn perehtymään hallinnollisiin tietoihin ja vastaavat varauksetta tietopyyntöihin. Poikkeuksia olisi tulkittava suppeasti.

5.9 Korruption vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus sitoo julkisia palveluja, ja niiden on ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimiin korruption torjumiseksi. Ne myös panevat täytäntöön unionin korruptiontorjuntakertomusten suositukset.

5.10 Kaikkia julkisia palveluja ohjaa yksinomaan demokraattisen kansanvallan periaate. Toimivan järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan ja poliittisen opposition rooli on ratkaisevan tärkeä tämän periaatteen ylläpitämisessä.

5.11 Julkisten palvelujen työntekijöiden työsuhteen on taattava heille lainmukainen suoja ja turva, niin että heillä on mahdollisuus kieltäytyä laittomista määräyksistä ja tehdä kanteluita asianmukaisesti. Tämä edistää julkisten palvelujen toimivuutta ja on tae demokratiasta ja yleisen edun puolustamisesta korruptiota, petoksia ja väärinkäytöksiä vastaan.

5.12 Julkisten palvelujen työntekijöihin sovelletaan EU:n direktiiviä väärinkäytösten paljastajien suojelun parantamisesta. Kuten ETSK on todennut asiakokonaisuuteen SOC/593 kuuluvassa lausunnossaan "Väärinkäytösten paljastajille parempi suojele EU:ssa" ⁽¹⁾, on henkilöstön jäsenen päätettävissä, ilmoittaako hän toimivaltaiselle viranomaiselle (joka ei ole tiedotusväline tai suuri yleisö) sisäisen vai ulkoisen kanavan kautta.

5.13 On myös huolehdittava siitä, että suoran hallintokontaktin mahdollisuus säilyy tulevaisuudessaakin palvelujen digitalisoinnista huolimatta. Tämä koskee kaikkia paikallisia, alueellisia ja kansallisia julkisia palveluja, jotta haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden (ikäihmiset, vähävaraiset, maahanmuuttajat jne.) avustaminen toteutuu henkilökohtaisesti ja jotta digitalisaatiosta ei tule näille henkilöille uusi syrjäytymistä aiheuttava tekijä.

5.14 On tärkeää, että julkiset palvelut pysyvät nykyisen digitalisaatiokehityksen vauhdissa, mutta tämä ei saa silti vaarantaa perusoikeuksia, joihin kuuluvat myös työntekijöiden oikeudet. Digitaalisen hallinnon yhteydessä tämä koskee erityisesti henkilötietojen suojelema ja omia henkilökohtaisia tietoja koskevaa määräysvaltaa.

5.15 Julkisilla palveluilla on oltava käytössään niille annettujen tehtävien suorittamiseen tarvittava osaaminen ja henkilöstö sekä tekniset, aineelliset ja taloudelliset resurssit. Jotta niiden toimivuus voidaan varmistaa myös poikkeuksellisissa kriisitilanteissa, niillä on oltava käytössään riittävät varannot kaikilla näillä osa-alueilla.

5.16 Kansallisten julkisten palvelujen järjestäminen on yksinomaaisesti jäsenvaltioiden vastuulla, koska palvelut kuuluvat olennaisesti niiden kansallisidentiteettiin. Julkisten palvelujen on kuitenkin oltava yhteentoimivia monitasoisessa eurooppalaisessa hallintojärjestelmässä.

5.17 Eurooppalaisen yhteistyön ja julkisia palveluja koskevien periaatteiden käytännön soveltamisen on kuuluttava kaikkien julkisia tehtäviä suorittavien työntekijöiden koulutukseen.

5.18 On lisättävä henkilöstövaihtoa unionin ja jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden kesken, jotta voidaan vahvistaa monitasoisen eurooppalaisen järjestelmän hallintotasojen välisiä yhteyksiä. Julkisten palvelujen työntekijöiden olisi voitava vaihtaa työpaikkaa jäsenvaltioiden sisällä ilman, että tästä aiheutuu heille haittoja.

⁽¹⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 155.

5.19 Henkilöstökoulutusta järjestävien eurooppalaisten instituutioiden olisi tarjottava kaikilla tasoilla työskenteleville julkisten palvelujen työntekijöille koulutusta julkisen palvelun periaatteiden täytäntöönpanosta ja roolista automaattisena vakauttajana.

5.20 Kaikkien EU:n rahoituksen jakamiseen osallistuvien julkisten palvelujen on ehdottomasti kunnioitettava ja toteutettava julkisia palveluja koskevia periaatteita.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*
